

ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

ศิลปะเป็นงานสร้างสรรค์ที่คู่กับมนุษย์ “ไม่เคยปรากฏมีมนุษย์ที่ไหน สมัยใดที่มีงานเลี้ยงชีพ่วนตลอดเวลาเสียจนไม่มีเวลาว่างสำหรับศิลปะ” (พิทยา สายชู, 2512 : 25) “จุดเริ่มต้นของศิลปะจึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าได้กำเนิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์”(วัฒนา พุทธิขานุกรานนท์, 2530 : 1) “และถ้าตรวจสอบดูในประวัติมนุษยชาติตั้งแต่ต้นจะเห็นว่า บางยุคบางสมัยมนุษย์ไม่มีการปกครอง การค้าขาย การเพาะปลูก การปลูสัตว์ และการคมนาคม แต่ไม่มียุคใดสมัยใดเลยที่มนุษย์ขาดศิลปะเฉพาะอย่างยิ่งวรรณคดี” (วิทย์ ศิวะศรียานนท์, 2531 : 8) ทั้งนี้ก็เพราะว่า “มนุษย์ต้องการสุนทรียภาพ” (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2522 : 3) กล่าวได้ว่า “ความรู้สึกทางสุนทรียะเป็นลักษณะธรรมชาติของมนุษย์...การสร้างศิลปะ...คือการถ่ายทอดความรู้สึกทางสุนทรียะออกมาในสื่อ...ให้ผู้สื่อและผู้รับรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสได้” (ดวงมน จิตรจันทรงค์, 2540 : 6) ดังนั้น “ศิลปะจึงเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตมนุษย์ที่ขาดไม่ได้” (อารยัน เลาส์ตีย์, 2531 : 8) เพราะเป็นเครื่องตอบสนองอารมณ์สุนทรียะที่มีอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์

เพลงชาनोंหรือเพลงกล่อมเด็กภาคใต้เป็นศิลปะชนิดหนึ่ง ที่มีภาษาเป็นวัสดุในการสื่อสารและมีภารกิจในการตอบสนองอารมณ์สุนทรียะของมนุษย์ เพลงชาनोंจึงเป็นเครื่องแสดงอย่างหนึ่งว่ามนุษย์มีความต้องการทางสุนทรียะ และศิลปะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เพลงชาनोंเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวไทยภาคใต้ที่นับถือพุทธศาสนา โดยมีการถ่ายทอดและสามารถสืบต่อกันด้วยปากต่อปากข้ามยุคสมัยมาเป็นเวลายาวนานได้ เพราะเพลงชาनोंมีลักษณะเด่นด้านรูปแบบและเนื้อหาที่สามารถตอบสนองความต้องการทางสุนทรียะได้อย่างน่าประทับใจและมีคุณค่าทางความคิดที่สัมพันธ์กับค่านิยมของสังคมที่ชาวไทยภาคใต้ยึดมั่นด้วย

ถ้าพิจารณาลักษณะเฉพาะของเพลงชาน้องด้วยแนวคิดของวิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531 : 25) ที่ว่า "โดยเหตุที่วรรณคดีเมื่อแรกเกิดเป็นวรรณคดีปากเปล่า และอยู่ในลักษณะนี้อยู่เป็นเวลานานเหลือที่จะคณนา ในการศึกษาวรรณคดีจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่วรรณคดีปากเปล่าซึ่งเป็นต้นตอและรากฐานของวรรณคดีที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นอันมาก" วิเคราะห์ได้ว่า เพลงชาน้องมีความสำคัญในฐานะที่เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะอันเป็นรากฐานของวรรณคดีในยุคสมัยต่อมาเช่นเดียวกับวรรณคดีปากเปล่าอื่น ๆ อันได้แก่ นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้านต่าง ๆ คำพังเพย ภาษิตพื้นบ้าน เป็นต้น

กำเนิดของเพลงกล่อมเด็กนั้น ยังไม่สามารถสรุปได้อย่างแน่ชัดว่ามีหลักฐานที่มาอย่างไร (จำเริญ แสงตวงเข, 2523 : 4) แต่นั่นไม่ได้สลักสำคัญเท่าคุณค่าของเพลงกล่อมเด็กที่เป็นมรดกตกทอดมาถึงปัจจุบันและยังสื่อความหมายแก่ผู้รับในปัจจุบันได้ ดังนั้น สิ่งที่น่าจะเป็นก็คือ "เราจะต้องสำนึกว่า ตัววรรณกรรมเองนั้นเป็นสิ่งที่เราจะต้องยึดถือในการวิจารณ์" โดยไม่ตัดขาดจากความไม่รู้ที่จะหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องและไม่ทำลายความตื่นตัวของวรรณกรรมนั้น (เจตนา นาควัชระ, 2538 : 125) ในแต่ละช่วงของการดำรงอยู่ เพลงกล่อมเด็กมีความสัมพันธ์กับสังคมอยู่มาก เพลงกล่อมเด็กหรือเพลงชาน้องอาจถูกแต่งขึ้นมาใหม่ให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยได้ เพราะเพลงกล่อมเด็กมีฉันทลักษณ์และทำนองที่เอื้อต่อความหลากหลายของเนื้อหา ผู้แต่งหรือผู้ร้องสามารถที่จะเลือกเนื้อหาให้เข้ากับทำนองเพลงได้ตามความต้องการ กล่าวได้ว่า แม้ประสบการณ์ของผู้ร้องจะต่างกันตามยุคสมัย แต่เอกลักษณ์ในรูปแบบของเพลงกล่อมเด็กก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อเนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยแต่อย่างใด จึงเป็นไปได้ที่จะแต่งเพลงกล่อมเด็ก "ให้เป็นทำนองภาษิตบ้างเกี่ยวพราลีสระหว่างหญิงกับชายบ้างเกี่ยวกับประวัติต่าง ๆ บ้าง และชนิดที่เนื้อเพลงไม่เป็นเรื่องเป็นราวก็มี" (เจือ สตะเวทิน, 2517 : 109)

เช่นเดียวกับวรรณกรรมพื้นบ้านไทยทั่วไป เพลงชาน้อง "เป็นเพลงที่แสดงออกทางอารมณ์ของผู้ร้อง โดยผู้ร้องมิได้คิดตกแต่งให้คำสละสลวยแต่อย่างใด ผู้ร้องพรรณนาออกมาเป็นกลอนจากส่วนลึกของหัวใจ" (ภิญโญ จิตต์ธรรม, 2509 : 9) ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า เพลงชาน้องจะเป็นเพลงที่ไม่มีคำสละสลวยหรือไม่มีความไพเราะงดงาม ตรงกันข้ามความสละสลวยและความไพเราะงดงามของเพลงชาน้องปรากฏขึ้นเพราะพลังทางศิลปะจากความรู้สึกในส่วนลึกอันเป็นประสบการณ์ร่วมของมนุษย์

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ได้ว่าความรู้สึกอันเป็นประสบการณ์ร่วมนั้นไม่ได้มุ่งสื่อสารแก่ผู้
 เขียวเท่านั้น หากมุ่งสื่อประสบการณ์ระหว่างผู้ใหญ่มากกว่า “เนื้อความในกลอนเพลงกล่อมเด็กมี
 อยู่มากมายหลายหลาก บางครั้งแสดงอารมณ์ที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กเลย” (กิ่งแก้ว อัจฉากร,
 2519 : 185) กล่าวคือ “มีเนื้อความในทำนองกลอนสังวาส ควรร้องเกี่ยวพาราสิระหว่างหนุ่มสาว
 และมีใจความในลักษณะคาบลูกคาบดอกอยู่มาก” (ธวัช ปุณโณทก, 2525 : 302) เนื้อความใน
 ลักษณะเช่นนี้อาจไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ร้องกล่อมเด็ก แต่ก็เหมาะสมที่จะนำมาร้องกันในหมู่
 หนุ่มสาวหรือผู้ใหญ่ เพราะนอกจากจะได้ความสุขความเพลิดเพลินเป็นประสบการณ์ทางอารมณ์
 แล้ว ยังได้ความรู้เป็นประสบการณ์ทางความคิดด้วย อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาอีกแง่หนึ่งถ้า
 จะนำมาร้องกล่อมเด็กก็ไม่น่าจะเสียหาย เพราะเด็กเล็ก ๆ ที่ยังเป็นทารกย่อมไม่สามารถเข้าใจ
 เนื้อหาและความรู้ที่สอดแทรกอยู่ในบทเพลง และการกล่อมเด็กนั้นนอกจากจะมุ่งให้เด็กเกิด
 ความรู้สึกอบอุ่นหรือเพลิดเพลินไปกับเสียงร้องแล้ว ปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้ใหญ่ที่ได้ยินได้ฟังก็เกิด
 ความสนุกสนานเพลิดเพลินและได้รับความรู้เช่นเดียวกับผู้ร้องด้วย ดังนั้น “เพลงกล่อมเด็กจึง
 มีได้มุ่งสอนเฉพาะเด็กที่กล่อมให้นอนเท่านั้น” (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์, 2525 : 158) เพลงกล่อมเด็ก
 บางบทกล่าวถึง “เรื่องราวในนิทานพื้นบ้านที่แพร่หลาย เช่น เรื่องนางมโนห์รา หรือพระสุชน
 เรื่องนางเมรี รามเกียรติ์ ฯลฯ” (บุปผา บุญทิพย์, 2531 : 135) เนื้อความในลักษณะเช่นนี้
 ย่อมชี้ให้เห็นว่า เพลงชาनोंงได้รับแรงบันดาลใจจากวรรณคดีที่นิยมแพร่หลายด้วย

ความแตกต่างและหลากหลายของเนื้อหาเพลงกล่อมเด็กดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า
 เพลงกล่อมเด็กเป็นทั้งเพลงที่ใช้ร้องกล่อมเด็ก และเป็นเพลงที่ใช้ร้องสื่อความรู้สึกนึกคิดเพื่อ
 ความรู้ความเข้าใจชีวิตและเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วย ดังมีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของ
 เพลงกล่อมเด็กไว้ว่า “เป็นเพลงที่ใช้ร้องเพื่อกล่อมเด็กให้หลับหรือทวยโอยเย” (บุปผา บุญทิพย์,
 2531 : 134) หรือ “ในภายหลังเด็กนำมาร้องเมื่อไกรซิงช้า” (วันเนาว์ ยูเด็น, 2525 : 1) หรือ
 “ร้องแก้กันในระหว่างหนุ่มสาว” (ธวัช ปุณโณทก, 2525 : 302) ดังนั้น “นับว่าเพลงกล่อมเด็ก
 นอกจากจะเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและภาษาแล้ว ยังมีอิทธิพลเหนือจิตใจของ
 คนเราทำให้เกิดความคุ้นเคยรักในภาพย์ กลอน มาแต่เล็กแต่บ่อยอีกด้วย” (สุนันท์ อุดมเวช,
 2524 : 59)

ในปัจจุบัน สภาพสิ่งแวดล้อมของสังคมวัฒนธรรมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าของโลกอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะ“วัตถุนิยม อำนาจนิยม ทุนนิยมและค่านิยมต่าง ๆ ที่คนในยุคใหม่ยึดมั่น” (ประพนธ์ เรื่องณรงค์, 2534 : 151) ความเปลี่ยนแปลงนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้เพลงพื้นบ้านต่าง ๆ ลดบทบาทลง เช่นเดียวกับเพลงชาनोंงที่เดิมเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะเคยมีบทบาทแพร่หลายและมีความสำคัญต่อชีวิตของชาวไทยภาคใต้ในอดีต ที่ยังคงเหลือบันทึกไว้เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ก็ลดบทบาทและความสำคัญไปจากวิถีชีวิตในปัจจุบัน แต่ถึงแม้ว่าคุณค่าและความสำคัญของเพลงชาनोंงในฐานะวรรณกรรมมุขปาฐะที่มีต่อคนร่วมสมัยเดียวกับเพลงชาनोंงจะถูกจำกัดลง แต่ก็ยังเป็นหลักฐานแสดงความเจริญทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่น่าพิจารณาศึกษา

นักคติชนวิทยาและนักศึกษาวรรณคดีได้ชี้ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของเพลงชาनोंงในฐานะที่เป็นเครื่องแสดงโลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ เช่น

ชาวไทยภาคใต้ได้สืบทอดความรู้ ประสบการณ์ และวัฒนธรรมของชนรุ่นก่อนมาในรูปของวรรณกรรม อันประกอบด้วยนิทาน ตำนาน เพลง คำสอน สุภาษิต และคำพังเพย บทเพลงพื้นบ้านที่แพร่หลายกว้างขวางในหมู่ชนชาวภาคใต้ นั้น มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชนกลุ่มนี้ไม่น้อยทั้งเพลงบอก เพลงนา และเพลงประเภทอื่น ๆ แต่ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวใต้ในอดีตเป็นอย่างมาก ก็คือ “เพลงกล่อมเด็ก” (จำเริญ แสงดวงแข, 2534 : 4)

ส่วนสุชีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2524 : 198) ก็กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของเพลงชาनोंงที่สำคัญประการหนึ่งว่า

เพลงชาनोंงเป็นเครื่องสื่อสารชาวบ้านเพื่อให้ความรู้และความคิดทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิต ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับความเป็นอยู่และความเป็นไปของท้องถิ่นความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมและนิทานพื้นเมือง ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์และสติปัญญา รวมทั้งความเข้าใจและความชัดเจนต่อโลก การแนะแนวทางเพื่อให้ประสบความสำเร็จในชีวิตครอบครัว ความสำคัญของเพลงชาनोंงในฐานะที่เป็นเครื่องมือสื่อสารของชาวบ้าน หรือเป็นเครื่องมือในการให้การศึกษาของชาวบ้านในอดีต สอดคล้องกับที่กิ่งแก้ว อัดถากร (2519 : 195) กล่าวว่

ในบรรดาเพลงกล่อมเด็กเอง ก็มีอยู่มากมายที่กล่าวถึงเรื่องเพศไว้อย่างไม่ปิดบัง ใช้ถ้อยคำตรงเป่าหมายประกอบอุปมาอุปไมย เป็นจำนวนไม่น้อย เด็กจึงมีส่วนเผชิญกับข้อเท็จจริงและอารมณ์ในชอกกุ่มต่าง ๆ ของชีวิตมาแต่ต้น นับเป็นการเรียนรู้แบบไม่เป็นพิธีการที่ให้แก่คิดสำหรับประพฤติกฎปฏิบัติ อย่างน้อยบางเพลงก็ให้ความนุ่มนวลละเมียดละไมอันเกิดจากความรักและเมตตา บางบทให้ความรู้สึกของคนในวัยหนุ่มสาว ซึ่งเกิดจากความผลัดดันประเภทต่าง ๆ และบางบทก็เป็นเหมือน ทำนบกีดกัน คือให้เห็นข้อควรและไม่ควร อันเป็นแนวทางสำหรับกิจกรรมชีวิตต่อไป

เมื่อพิจารณาถึงการศึกษาในสังคมไทย ก่อนสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เป็นการศึกษาแบบไม่เป็นทางการคือ“เป็นการศึกษาที่ไม่มีระบบไม่มีหลักสูตรที่แน่นอน” (สุพัตรา ชุมเกตุ, 2523 : 1) “เป็นการศึกษาที่อาศัยการอบรมจากครอบครัว ชุมชน” (สมบุญณี พรรณภพ, 2524 : 36) และยังไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนอย่างปัจจุบัน เพลงชาनोंจึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการให้การศึกษารอบบ้านที่มีความหมายต่อชีวิตเป็นอย่างมาก

ยังมีทัศนะที่กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของเพลงชาनोंในแง่ที่เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นและสังคมไทย ภิญโญ จิตต์ธรรม (2509 : 10) กล่าวว่า “เพลงชาनोंเป็นเสมือนกระจกเงาที่ฉายให้เห็นความรู้สึกนึกคิดนิสัยใจคอของคนไทย แสดงร่องรอยและอมความหมายในทางประวัติศาสตร์ และสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของสังคมไทยในอดีตทางลัทธิประเพณีได้เป็นอย่างดี” ฉะนั้น การศึกษาเพลงชาनोंย่อมต้องสัมพันธ์กับ“การศึกษาถึงความเป็นไปต่าง ๆ ของชาวกบฏได้โดยเฉพาะ ไม่ว่าจาริตประเพณี ความเป็นอยู่ของสังคมชีวิตประจำวัน ความนิยม ค่านิยม ฯลฯ เป็นการสะท้อนให้เห็นชีวิตและสภาพความเป็นไปทุกอย่างในอดีต” (วันเนา ภูเดิน, 2525 : 25)

ในแง่สุนทรียภาพ คุณค่าทางวรรณศิลป์ของเพลงชาनोंขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะคือ “ใช้คำง่าย ๆ เข้าใจได้ทันที นอกจากนี้ยังกินความหมายลึกซึ้ง และสามารถผูกถ้อยคำที่ง่าย ๆ เข้าเป็นคำที่สละสลวยประณีตบรรจงไม่น้อย” (วันเนา ภูเดิน, 2525 : 25) ประกอบกับ “ลักษณะ

การแสดงออกโดยใช้โวหารหรือการใช้ถ้อยคำอย่างมีความหมายแฝงเร้น” (วินัย จันทรพริ้ม, 2531 : 7) หมายความว่า นอกจากเพลงชาน้องจะมีความหมายแสดงนัยยะแห่งการสืบทอดจิตวิญญาณของมนุษย์ให้เราได้เข้าใจชีวิตบุคคลและสังคมในอดีตแล้ว เพลงชาน้องยังมีคุณค่าทางสุนทรียภาพเป็นที่น่าศึกษาอย่างยิ่งด้วย

เพลงชาน้องเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่ปรากฏคำท้องถิ่นทางภาคใต้อยู่มาก การเข้าถึงแก่นแท้ในสาระของเพลงชาน้องต้องอาศัยความรู้ทางภาษาถิ่นด้วย แต่ไม่ได้เป็นลักษณะต้อยที่ทำให้เพลงชาน้องลดคุณค่าในตัวเองแต่อย่างใด ตรงกันข้ามกลับเป็นลักษณะเด่นเช่นเดียวกับวรรณกรรมท้องถิ่นไทยทั่วไป ดังที่นิลวรรณ ปิ่นทอง (2526 : 60) กล่าวว่า “วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่า แม้ว่าจะใช้ภาษาถิ่นในการประพันธ์ แต่ความจริงนั้น ภาษาถิ่นมีความหมายไพเราะที่น่าเรียนรู้ ปัจจุบันมีการเรียนและการใช้ภาษาถิ่นอย่างแพร่หลาย เป็นการช่วยผูกพันคนในชาติให้เข้าใกล้ชิดกัน”

นักวรรณคดีเห็นว่า “วรรณคดีเป็นสมบัติร่วมของมนุษยชาติ และมีคุณค่าควรแก่การทำความเข้าใจเสมอ ในฐานะที่เป็นเครื่องแสดงชีวิตจิตใจและทัศนะของมนุษย์ ซึ่งแม้จะต่างสมัยก็อาจมีทั้งลักษณะร่วมและต่างกันได้” (ดวงมน จิตรจันทน์, 2536 : 10) เพลงชาน้องก็เช่นเดียวกัน แม้ว่าเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นโบราณที่มีการใช้ภาษาถิ่นเป็นลักษณะเฉพาะ แต่เพลงชาน้องก็มีลักษณะร่วมอันเป็นสากลที่แม้มิใช่คนภาคใต้อีกก็สามารถศึกษาทำความเข้าใจได้ และถ้าเราเห็นด้วยกับแนวทางการสร้างประวัติวรรณคดีที่เจตนา นาควัชระ (2532 : 327 - 328) กล่าวว่า “เราคงจะต้องสำนึกอยู่เสมอว่า ขอบเขตของวรรณคดีที่หยุดอยู่แค่วรรณกรรมสายลักษณ์เป็นขอบเขตที่ไม่เป็นธรรมชาติ และนักวิชาการด้านวรรณคดีคงจะต้องแสวงหาทางที่จะขยายกิจกรรมของตนออกไปให้ครอบคลุมวรรณกรรมมุขปาฐะด้วย เพื่อที่จะได้ภาพรวมของวรรณคดีไทยที่สมบูรณ์” การศึกษาเพลงชาน้องก็น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างภาพรวมของวรรณคดีไทยที่สมบูรณ์ดังกล่าวนี้ด้วย

การศึกษาวรรณคดีเป็นการฝึกปัญญาได้อย่างดีเลิศ “นักวรรณคดีมีสิทธิ์ที่จะแสดงทัศนะเกี่ยวกับมนุษยชาติได้อย่างเต็มภาคภูมิ” (เจตนา นาควัชระ, 2538 : 169) ดังนั้น แม้จะได้มีผู้ศึกษาเพลงชาน้องมาแล้วก็ตาม แต่เพลงชาน้องก็ยังมีแง่มุมที่น่าสนใจให้ศึกษาวิเคราะห์อีกมาก โดยเฉพาะในแง่สุนทรียภาพ

การศึกษารวบรวม และการศึกษาวิเคราะห์เพลงชาनोंงเท่าที่ผ่านมาเป็นการศึกษาวิเคราะห์ความหมายของคำ ส่วนนโวหารและสัญลักษณ์ หรือไม่ก็เป็นการศึกษาวิเคราะห์สำนวนในเพลงชาनोंง เช่น

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2512) กล่าวถึงลักษณะทั่ว ๆ ไป รวบรวมตัวอย่างและอธิบายความหมายบทเพลงบางบทรวมอยู่ใน "คติชาวบ้านปากซ์ใต้"

ภิญโญ จิตต์ธรรม (2509) รวบรวมเพลงกล่อมเด็กภาคใต้พร้อมทั้งอธิบายศัพท์และความหมาย โดยนำมาศึกษาทั้งหมด 378 บท

จำเริญ แสงดวงแข (2523) ศึกษาโลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้

มัลลิกา คณานุรักษ์ (2524) ศึกษาเปรียบเทียบเพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิมภาคใต้กับเพลงชาनोंง

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2524) ศึกษาวิเคราะห์สำนวนจากเพลงกล่อมเด็กภาคใต้

วันเนา ยูเต็น (2525) ศึกษาและรวบรวมเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ โดยวิเคราะห์แบ่งเนื้อหาออกเป็นประเภทต่าง ๆ และจัดทำภาคผนวกบทเพลงและอธิบายศัพท์ประกอบบทเพลง การศึกษาวิเคราะห์ที่อาจจัดได้ว่าเป็นการศึกษาสุนทรียภาพในเพลงชาनोंง มีดังนี้

วินัย จันทร์พริ้ม (2531) ศึกษาวิเคราะห์สำนวนโวหารและสัญลักษณ์ในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้

ศิริพร โชคไพศาล (2533) ศึกษาความเปรียบในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้

วีระศักดิ์ บุญญาพิทักษ์ (2536) ศึกษาวิเคราะห์คำปริภาษในเพลงชาनोंง

แต่การศึกษวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ เป็นการศึกษาที่เน้นกลวิธีในการใช้สำนวนโวหาร การใช้สัญลักษณ์ และการใช้ความเปรียบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า น่าจะได้ศึกษาว่าเพลงชาनोंงมีลักษณะเด่นและคุณค่าทางสุนทรียภาพที่สัมพันธ์กับกลวิธีอย่างไร จึงควรที่จะได้ศึกษาวิเคราะห์สุนทรียภาพในเพลงชาनोंงอย่างลึกซึ้ง เพราะการวิเคราะห์ถึงสุนทรียภาพในเพลงชาनोंงจะเป็นการแสดงให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของเพลงชาनोंงได้อีกแง่มุมหนึ่ง และสามารถวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับธรรมชาติและภารกิจของเพลงชาनोंงด้วย ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเพลงชาनोंงในฐานะที่เป็นศิลปะทางด้านภาษาอันเป็นสื่อสร้างประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ ทั้งนี้เพราะว่า

นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์เพลงชาनोंในฐานะวรรณคดีมุขปาฐะอันเป็นรากฐานและต้นตอสำหรับวรรณคดีในยุคสมัยต่อมาแล้ว ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของเพลงชาनोंในแง่มุมที่แตกต่าง กว้างขวางและลึกซึ้งขึ้นอีกด้วย

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสุนทรียภาพในเพลงชาनोंในงานวิจัยนี้ ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับเพลงชาनों เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับสุนทรียภาพและการศึกษาสุนทรียภาพในวรรณคดี

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับเพลงชาनों

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับเพลงชาनोंมีดังนี้

ภิญโญ จิตต์ธรรม (2509) ศึกษารวบรวมเพลงกล่อมเด็กภาคใต้จำนวน 378 บท อธิบายศัพท์ อธิบายความหมาย และวิเคราะห์ให้เห็นความงามของคำในแต่ละบท ทำให้รู้และเข้าใจถึงที่มา จุดประสงค์ และกลวิธีในการใช้โวหาร รวมทั้งได้แสดงให้เห็นถึงคติธรรมบางประการที่แฝงไว้ในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ด้วย

จำเริญ แสงดวงแข (2523) ศึกษาโลกทรรศน์ชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ โดยแสดงให้เห็นถึงโลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

มัลลิกา คณานุรักษ์ (2524) ศึกษาเปรียบเทียบเพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิมภาคใต้กับเพลงชาनों ซึ่งเปรียบเทียบให้เห็นถึงลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกันในเรื่องฉันทลักษณ์ของบทเพลง สิ่งที่นำมากล่าวในบทเพลง คำสอน การตัดพ้อต่อว่าที่เกิดจากความรักที่ไม่สมหวัง การเสียดสีกระแนะกระเหน การตำหนิเปรียบเทียบ คำนิยมเกี่ยวกับการทอผ้าและคำคม

สุวิงค์ พงศ์ไพบูลย์ (2524) ศึกษาวิเคราะห์สาระเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่ของเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ กลวิธีเสนอสาระของเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ และสาระที่สำคัญของเพลงกล่อมเด็กภาคใต้

วันเนาว์ ยูเด็น (2525) ศึกษาและรวบรวมเพลงชาनों โดยแบ่งเนื้อร้องของเพลงชาनोंออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะของเนื้อร้อง และได้รวบรวมเพลงชาनोंไว้ 849 เพลง พร้อมทั้งอธิบายศัพท์ประกอบ

วิเชียร ณ นคร และ วิมล ตำศรี (2525) ศึกษาค่านิยมเกี่ยวกับสตรีภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทมุขปาฐะ ซึ่งให้เห็นค่านิยมบางประการเกี่ยวกับสตรีที่ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ดำรงไว้หรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้เพลงกล่อมเด็กภาคใต้เป็นข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้า

สุรวิทย์ ดงทอง (2530) ศึกษาธรรมะจากเพลงกล่อมเด็ก ซึ่งให้เห็นคำสอนในทางศาสนาที่แฝงอยู่ในเพลงกล่อมเด็กของชาวใต้ บางบทสอนธรรมะพื้นฐานขั้นศีลธรรม ชั้นจริยธรรม และบางบทสอนธรรมะในระดับสูงถึงขั้นปรมัตถธรรมหรือโลกุตตรธรรม

วินัย จันท์พริ้ม (2531) ศึกษาวิเคราะห์สำนวนโวหารและสัญลักษณ์ในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ โดยแสดงให้เห็นถึงกลวิธีและขนบนิยมในการใช้สำนวนโวหารและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้

ศิริพร โชคไพศาล (2533) ศึกษาความเปรียบในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ โดยแสดงให้เห็นถึงกลวิธีในการเสนอเนื้อหาของความเปรียบในเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ พร้อมทั้งวิเคราะห์ให้เห็นถึงสิ่งผู้แต่งนิยมนำมาใช้ในการเปรียบเทียบด้วย

วีระศักดิ์ บุญญาพิทักษ์ (2536) ศึกษาวิเคราะห์คำปริภาษในเพลงชาनों โดยแบ่งเนื้อหาของคำปริภาษออกเป็น 2 ประเภท คือ เนื้อหาปริภาษบุคคลและเนื้อหาปริภาษบุคคลในสถาบันทางสังคม และแสดงให้เห็นถึงกลวิธีการปริภาษในเพลงชาनोंว่าเป็นทั้งการถ่ายทอดความคิดโดยตรงและเป็นการถ่ายทอดความคิดโดยอ้อม

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับสุนทรียภาพและการศึกษาสุนทรียภาพในวรรณคดี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับสุนทรียภาพและการศึกษาสุนทรียภาพในวรรณคดี มีดังนี้

2.1 เอกสารที่เกี่ยวกับสุนทรียภาพ

เอกสารเกี่ยวกับสุนทรียภาพมีดังนี้

เสฐียรโกเศศ (2515 : 67-104) กล่าวถึงการศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์ โดยอธิบาย ยกตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบทางวรรณศิลป์เกี่ยวกับอารมณ์สะท้อนใจ การแสดงออก เทคนิค จินตนาการ อุดมคติ องค์ประกอบ และท่วงท่าที่แสดงออก

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2518) กล่าวว่า วรรณคดีเกิดขึ้นด้วยลักษณะทางวรรณศิลป์ อันประกอบด้วยอารมณ์สะท้อนใจ ความนึกคิดและจินตนาการ การแสดงออก ท่วงท่าอันเป็นแบบเฉพาะตัว เทคนิคหรือวิธีที่ผู้แต่งนำมาใช้ในการแต่งหนังสือ และองค์ประกอบคือรูปแบบ และเนื้อหา

เจตนา นาควัชระ (2521 : 1-10,47-58) กล่าวถึงทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี โดยอธิบาย ยกตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงการสื่อความหมายและการตีความ และ ความจริง ความสมจริง และความลวงในวรรณคดี

วันเนาว์ ยูเต็น (2530) กล่าวถึงสุนทรียภาพในวรรณคดีไทยว่า สุนทรียภาพในวรรณคดีไทยแบ่งออกเป็นสุนทรียภาพในคำ สุนทรียภาพในความและสุนทรียภาพในรูปแบบ โดยอธิบายความหมายและยกตัวอย่างให้เห็นอย่างชัดเจนถึงลักษณะต่าง ๆ ของสุนทรียภาพในคำ ความ และรูปแบบ

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531 : 63) กล่าวถึงวรรณคดีและความงามว่า "วรรณคดีคือบทประพันธ์ที่ไพเราะเพราะพริ้ง แม้จะให้ความสำคัญแก่เนื้อเรื่องว่าต้องให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินและเร้าความรู้สึกต่าง ๆ ที่เรียกว่า 'กินใจ' ด้วย ก็ต้องมีความงามทั้งในเชิงกาพย์ กลอน และในการเลือกสรรด้านของชีวิตที่นำมาเสนอ"

ดวงมน จิตรจำนงค์ (2536) กล่าวถึงสุนทรียภาพในภาษาไทย โดยอธิบาย ยกตัวอย่าง และแสดงให้เห็นถึงการศึกษาวิเคราะห์สุนทรียภาพในภาษาไทยเกี่ยวกับภาษา วรรณคดีและ สุนทรียภาพ, เสียงกับความหมาย, องค์ประกอบ ความหมาย, จินตนาการ พาราดอกส์และความหลายนัย, ความหมาย ถ้อยคำและการตีความ, ความหมายสี่ประการ คือเนื้อความ น้ำเสียง ท่าที ความมุ่งหมาย, ความคิดหลัก, ความเปรียบและสัญลักษณ์

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาสุนทรียภาพในวรรณคดี

งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสุนทรียภาพในวรรณคดีมีดังนี้

ดวงมน บริบูรณ์ (2516) ศึกษาความงามในทวาทศมาส โดยวิเคราะห์และแสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นที่ปรากฏในทวาทศมาสในลักษณะต่าง ๆ คือ จินตนาการ แก่นเรื่อง-ย่อย ท่วงท่าการแสดงออก ภาพพจน์และสัญลักษณ์ และการใช้ถ้อยคำ

ชลดา ศิริวิทย์เจริญ (2519) ศึกษาลิลิตตะเลงพ่ายในแนวสุนทรียศาสตร์ โดยวิเคราะห์และแสดงให้เห็นถึงบทนิราศในลิลิตตะเลงพ่ายและลักษณะเด่นในลิลิตตะเลงพ่าย ซึ่งได้แก่ การใช้คำ วรรณศิลป์ในลิลิตตะเลงพ่าย และลักษณะเด่นของรสความในลิลิตตะเลงพ่าย

วงเดือน สุขบาง (2524) ศึกษาปฐมสมโพธิกถาในแนวสุนทรียะ โดยวิเคราะห์และแสดงให้เห็นถึงรสคำ รสความและท่วงทำนองเขียนในปฐมสมโพธิกถา ในการวิเคราะห์รสคำได้แสดงให้เห็นถึงความหมายของคำ เสียงของคำ และความสัมพันธ์ระหว่างความหมายและเสียงของคำ ส่วนการวิเคราะห์รสความและท่วงทำนองเขียนนั้น ได้แสดงให้เห็นถึงรสความที่เกิดจากการบรรยายและพรรณนาให้เกิดรสแห่งวรรณคดีและรสความที่เกิดจากโวหารต่าง ๆ ด้วย

สมหญิง เมืองแมน (2537) ศึกษาและวิเคราะห์คุณค่าทางวรรณศิลป์ในบทเพลงของ พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ โดยแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางวรรณศิลป์และบทบาทของภาษาใน วรรณกรรมและบทเพลง ลักษณะเด่นของบทเพลงของ พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ ทั้งใน ด้านรูปแบบและเนื้อหา คุณค่าทางวรรณศิลป์ในบทเพลงของ พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ ในแง่ ของจินตนาการและเอกภาพ และยังได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการประพันธ์ บทเพลงกับประสบการณ์ชีวิตของ พงษ์เทพ กระโดนชำนาญด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะเด่นทางสุนทรียภาพของเพลงชาनोंง
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียภาพของเพลงชาनोंง

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะเด่นทางสุนทรียภาพของเพลงชาनोंง
2. ทำให้ทราบถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพของเพลงชาनोंง
3. เป็นแนวทางในการศึกษาสุนทรียภาพในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทอื่น

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาสุนทรียภาพในเพลงชาनोंงจะศึกษาเฉพาะเพลงชาनोंงที่ได้เก็บรวบรวมและพิมพ์เป็นเล่มไว้แล้วในเพลงชาनोंงของวันเนา ยูเด็น (2525 : 1 - 224) ซึ่งได้รวบรวมเพลงชาनोंงไว้จำนวน 849 บท และเพลงพื้นเมืองภาคใต้ของภิญโญ จิตต์ธรรม (2509 : 1 - 199) ซึ่งได้รวบรวมเพลงกล่อมเด็กภาคใต้พร้อมทั้งอธิบายศัพท์และความหมายไว้จำนวน 378 บท

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาสุนทรียภาพในเพลงชาनोंงมีคำศัพท์สำคัญที่จะต้องนิยามความหมายไว้เป็นเบื้องต้นดังนี้

1. เพลงชาनोंง หมายถึง เพลงกล่อมเด็กหรือปลอบเด็กในภาคใต้ มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น เพลงชาनोंง เพลงชำน่อง เพลงน่องนอนหรือเพลงร้องเรือ

2. สุนทรียภาพ หมายถึง คุณค่าทางด้านความดีความงามของศิลปะ ได้แก่ ความสอดคล้องของรูปแบบและเนื้อหา ซึ่งผู้แต่งได้สร้างขึ้นด้วยความประณีตบรรจง มีความประสานกลมกลืนเป็นเอกภาพ สามารถสร้างความประทับใจ ให้ประสบการณ์ทางอารมณ์และกระตุ้นการขบคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การการศึกษาสุนทรียภาพเป็นการวิจัยเอกสารตามของเขตที่ได้กำหนดไว้ โดยเสนอรายงานการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการเป็นลำดับ ดังนี้

1. ขั้นศึกษาและรวบรวมข้อมูล

- 1.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัย หนังสือที่เกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็กทั่วไปและเพลงชาनों
- 1.2 ศึกษาเอกสาร งานวิจัย หนังสือที่เกี่ยวกับสุนทรียภาพ

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นศึกษาและรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

- 2.1 วิเคราะห์ลักษณะเด่นทางสุนทรียภาพในเพลงชาनों
- 2.2 วิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียภาพในเพลงชาनों

3. ขั้นสรุปและอภิปรายผล

นำผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์มาสรุป และอภิปรายผลพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ